

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA FEDHA

**MAELEZO YA WAZIRI WA FEDHA, MHESHIMIWA Mwigulu Lameck
Nchemba Madelu (MB), akiwasilisha bungeni muswada wa
sheria ya ununuzi wa umma wa mwaka 2023**

DODOMA

SEPTEMBER 2023

**MAELEZO YA WAZIRI WA FEDHA, MHESHIMIWA MWIGULU LAMECK
NCHEMBA MADELU (MB), AKIWASILISHA BUNGENI MUSWADA WA
SHERIA YA UNUNUZI WA UMMA WA MWAKA 2023**

KUSOMWA KWA MARA YA PILI

UTANGULIZI

1. ***Mheshimiwa Spika***, naomba kutoa hoja kwamba Muswada wa Sheria ya Ununuzi wa Umma wa Mwaka 2023 pamoja na marekebisho yake sasa **usomwe kwa mara ya pili**.
2. ***Mheshimiwa Spika***, awali ya yote napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Bajeti chini ya Mwenyekiti wake **Mheshimiwa Daniel Baran Sillo, Mbunge wa Babati Vijijini** kwa kuujadili kwa kina Muswada huu na kutoa ushauri kwa ajili ya kuuboresha.
3. ***Mheshimiwa Spika***, napenda kulihakikishia Bunge lako tukufu kwamba, Muswada huu umezingatia kwa kiasi kikubwa ushauri na mapendekezo mazuri ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Bajeti na wadau mbalimbali ambao kwa nyakati tofauti walitoa ushauri wao. Aidha, nitoe shukran zangu kwa Mwanasheria Mkuu wa Serikali, wataalam wake pamoja wataalam wa Wizara ya Fedha kwa kuandaa Muswada huu pamoja na marekebisho yake.

4. **Mheshimiwa Spika**, lengo la kutunga Sheria ya Ununuzi wa Umma ya mwaka 2023 ni kuweka masharti bora ya usimamizi wa ununuzi wa umma, ugavi na uondoshaji wa mali kwa njia ya zabuni. Kwa ujumla, Sheria inayopendekezwa inakusudia kutatua changamoto zilizobainika katika utekelezaji wa masharti na taratibu za ununuzi, ugavi na uondoshaji wa mali kwa njia ya zabuni.

5. **Mheshimiwa Spika**, changamoto zilizopo hivi sasa ni pamoja na Sheria:

- a) kutotofautisha masharti ya ununuzi kati ya taasisi za umma zinazojiendesha kibiashara na zisizojiendesha kibiashara;
- b) kutojumuisha masuala ya ugavi;
- c) Kutokuwa na sehemu mahsusi inayohusu masuala ya usimamizi wa mikataba ya ununuzi;
- d) kutoa mwanya wa ununuzi kutekelezwa nje ya mfumo wa ununuzi kwa njia ya kielektroniki;
- e) kutokubainisha masharti ya bei kikomo katika ununuzi wa umma;
- f) kutokuwa na masharti kuhusu ukomo wa thamani ya mradi, taarifa za ukaguzi wa kazi zilizofanyika, kipindi cha uangalizi wa ubora wa kazi, sharti la kudhibiti viwango vya weledi na uzoefu wa watekelezaji wa miradi ya ujenzi kwa utaratibu wa *force account* ;
- g) kutokuweka viwango vya ukomo wa uidhinishaji wa zabuni; na
- h) kuweka muda mrefu wa hatua za utekelezaji wa ununuzi.

6. **Mheshimiwa Spika**, matokeo ya kutungwa kwa sheria inayopendekezwa ni pamoja na:

- a) kuimarika kwa mazingira ya ununuzi na ugavi kwa taasisi na mashirika ya umma yanayojiendesha kibiashara;
- b) kujumuisha katika mnyororo wa ugavi masuala ya ununuzi, ugavi na uondoshwaji wa mali kwa njia ya zabuni ili kupata thamani halisi ya fedha zinazotumika kupitia ununuzi na utekelezaji wa miradi ya Serikali;
- c) kuimarika kwa usimamizi wa mikataba ya ununuzi;
- d) kuongeza ufanisi katika mnyororo wa ugavi kupitia matumizi ya mfumo wa ununuzi kwa njia ya kielektroniki kwenye ununuzi, ugavi na uondoshwaji wa mali kwa njia ya zabuni;
- e) kuweka masharti ya bei kikomo kwa baadhi ya bidhaa na huduma katika ununuzi wa umma na hivyo kudhibiti gharama;
- f) kuongezeka kwa ufanisi katika utekelezaji wa miradi kwa utaratibu wa *force account*;
- g) kupunguza urasimu katika uidhinishaji wa zabuni hivyo kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa shughuli za mnyororo wa ugavi; na
- h) kufuta Sheria ya Ununuzi wa Umma, Na. 7 ya mwaka 2011.

MADHUMUNI YA MUSWADA

7. **Mheshimiwa Spika**, Madhumuni ya Muswada huu ni: **Kwanza** kufangamanisha masuala ya ununuzi na ugavi katika mnyororo wa usimamizi wa ugavi; **Pili**, kuimarisha mazingira ya ununuzi na ugavi kwa taasisi na mashirika ya umma yanayojiendesha kibiashara, **Tatu**; kupunguza muda katika hatua na michakato ya zabuni.

Mheshimiwa Spika, Muswada huu umegawanyika katika Sehemu Kumi na Mbili kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kwanza kama ilivyorekebishwa kupitia Jedwali la Marekebisho inaweka masharti ya utangulizi ambayo ni jina la Sheria, tarehe ya kuanza kutumika, matumizi ya sheria, tafsiri ya maneno mbalimbali yanayotumika katika sheria, wajibu wa kimataifa, misingi na viwango vya jumla vya ununuzi, ugavi na uondoshaji mali kwa njia ya zabuni.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Pili kama ilivyorekebishwa kupitia Jedwali la Marekebisho inaainisha uwepo wa Kamishna wa Idara ya Sera ya Ununuzi wa Umma na majukumu yake.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tatu kama ilivyorekebishwa kupitia Jedwali la Marekebisho inaainisha masuala yafuatayo;-

- (a) kuendelea kuwepo kwa Mamlaka ya Udhhibiti wa Ununuzi wa Umma, malengo na majukumu yake;
- (b) nguvu ya kisheria Mamlaka ya Udhhibiti wa Ununuzi wa Umma kufanya uchunguzi, kupata taarifa, kutoa mapendekezo kwa Mlipaji Mkuu wa Serikali au Afisa Masuuli wa Taasisi ya umma inayohusika na uchunguzi na kuwasilisha matokeo ya uchunguzi kwa mtu au watu wenye mamlaka ya kuchukua hatua za kinidhamu au hatua nyingine stahiki dhidi ya afisa au mtumishi na kuwasilisha taarifa maalumu kwa Waziri;

- (c) taratibu za uendeshaji wa Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma hazitachukuliwa kuwa batili kwa kigezo cha kutokuwepo kwa utaratibu ulioainishwa katika Sheria;
- (d) majukumu ya Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma ikiwemo kuomba taarifa, nyaraka na kumbukumbu ya aina yoyote, kuhusu mchakato wa ununuzi na ugavi, kutoa wito, kufanya uchunguzi na kuanzisha ukaguzi kwenye shughuli zinazohusiana na ununuzi na ugavi;
- (e) Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma kupendekeza kwenye chombo chenye mamlaka kuhusu: kusitisha utoaji wa fedha au kuzitaka taasisi kurejesha fedha zilizopotea, kubadilishwa kwa Mkuu wa Kitengo cha Usimamizi wa Ununuzi, kuchukuliwa hatua za kinidhamu kwa Afisa Masuuli, Mkuu wa Kitengo cha Usimamizi wa Ununuzi, Mjumbe wa kamati ya tathmini au afisa mwingine yoyote anayehusika katika mchakato wa ununuzi na uhamisho wa muda wa majukumu ya ununuzi ya taasisi kwenda taasisi nyingine au Wakala.
- (f) Bodi ya Wakurugenzi ya Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma;
- (g) vyanzo vya mapato ya Mamlaka ambavyo vitajumuisha fedha zitakazotengwa na Bunge, mikopo au misaada, mapato yatokanayo na bidhaa au huduma zinazotolewa na Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma na fedha nyingine zozote zitakazopokelewa na Mamlaka kwa kwa ajili ya utekelezaji wa majukumu yake;
- (h) utunzaji wa vitabu vya hesabu, ukaguzi wa hesabu utakaofanywa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali pamoja na uwasilishaji

wa mpango kazi wa mwaka wa Mamlaka ya Udhhibiti wa Ununuzi wa Umma kwenye Bodi ya Wakurugenzi ya Mamlaka; na

- (i) utaratibu wa uwasilishwaji wa taarifa ya mwaka ya tathmini ya utendaji kazi wa ununuzi wa Umma na thamani halisi ya fedha kwa Mheshimiwa Rais na uwasilishwaji wa taarifa ya mwaka ya shughuli za Mamlaka kwa Waziri.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Nne kama ilivyorekebishwa kupitia Jedwali la Marekebisho inapendekeza kuweka masharti kuhusu mpangilio wa kitaasisi katika ununuzi na ugavi. Aidha, Sehemu hii, inaainisha ngazi mbalimbali za maamuzi katika hatua za ununuzi pamoja na kuainisha majukumu ya kila ngazi kama ifuatavyo; Bodi za Zabuni, Afisa Masuuli, Kitengo cha Usimamizi wa Ununuzi, Idara Tumizi na Kamati ya Tathmini.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tano kama ilivyorekebishwa kupitia Jedwali la Marekebisho inapendekeza masharti kuhusu taratibu mbalimbali za ununuzi wa umma ikiwemo; ununuzi katika taasisi zinazojiendesha kibiashara, wajibu wa taasisi ununuzi, uidhinishaji wa mpango wa ununuzi wa mwaka, ununuzi wa kupitia mikataba maalum. Aidha, sehemu hii inaainisha sifa za wazabuni, taratibu za uchambuzi wa sifa za awali, uhakiki wa sifa za wazabuni, upendeleo wa kitaifa, upendeleo wa kipekee kwa wazabuni wa ndani na ushiriki kwa Kampuni za ndani na wataalamu katika mikataba ya ushauri elekezi na matumizi ya wataalamu wa ndani katika mikataba ya kazi za ujenzi na huduma zisizo za kitaalamu.

Mheshimiwa Spika, vilevile sehemu hii ya tano inaweka masharti mbalimbali yanayoruhusu upendeleo katika zabuni kwa watu na Makundi Maalum ya kijamii au kampuni za ndani na bidhaa au huduma zilizotengenezwa au kuzalishwa ndani ya nchi. Lengo la masharti ya upendeleo ni kujenga uwezo kwa kampuni za ndani na wataalamu wa ndani ili kuziwezesha kushiriki katika zabuni mbalimbali. Aidha, sehemu hii pia inaweka masharti ya kukubaliwa au kukataliwa kwa zabuni na hatua zinazoweza kuchukuliwa kwa mzabuni anayekiuka taratibu mbalimbali za zabuni za ununuzi.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Sita kama ilivyorekebisha kupitia Jedwali la Marekebisha inaainisha masharti kuhusu njia na michakato ya ununuzi wa umma. Sehemu hii inaweka masharti kwa taasisi nunuzi kufanya shughuli za ununuzi, ugavi na uondoshaji mali kwa njia ya kielektroniki kwa kuzingatia bei kikomo, uchaguzi wa njia za ununuzi na matumizi ya rasilimali za ndani (*Force Account*).

Mheshimiwa Spika, aidha, sehemu hii inaainisha masharti ya ununuzi wa dharura, ununuzi wa moja kwa moja kutoka kwa Mzalishaji, Wakala au Mtoa Huduma. Aidha, sehemu hii inaweka masharti kuhusu; viwango vya ununuzi vilivyoidhinishwa, ununuzi wa vichwa na mabehewa ya treni, meli au ndege zilizotumika, zabuni shindani, ununuzi wa bidhaa za afya; na masharti kuhusu mwaliko wa zabuni na matangazo.

Mheshimiwa Spika, vilevile sehemu hii ya sita inaweka masharti ya utoaji wa nyaraka za zabuni yenye lengo la kuhakikisha uwazi katika mchakato wa ununuzi na kuondoa ucheleweshaji unaoweza kuepukika katika hatua

mbalimbali za ununuzi. Taratibu za ununuzi zinazoelezewa katika sehemu hii ni pamoja na masharti kuhusu utoaji wa nyaraka za zabuni na maudhui yake, ufunguaji wa zabuni, tathmini ya zabuni, uidhinishaji na utoaji wa tuzo ya mkataba.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Saba kama ilivyorekebishwa kupitia Jedwali la Marekebisho inaweka masharti ya usimamizi wa mikataba ya ununuzi. Sehemu hii inampa afisa masuuli wajibu wa jumla katika utekelezaji wa mkataba wa ununuzi ikiwemo: kutoa jukumu kwa afisa masuuli kuteua timu, msimamizi, meneja wa mradi au mshauri elekezi atakayesimamia utekelezaji wa mkataba. Aidha, Sehemu hii inazipa wajibu idara tumizi kuhakikisha kuwa bidhaa zilizowasilishwa, kazi za ujenzi zilizofanyika au huduma zilizotolewa zimekidhi vigezo na masharti ya mkataba. Vilevile, Sehemu hii imeainisha taratibu za mabadiliko au marekebisho ya mkataba, ufungaji na uvunjaji wa mkataba.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Nane kama ilivyorekebishwa kupitia Jedwali la Marekebisho inaweka masharti kuhusu usimamizi wa ugavi ikiwemo upokeaji wa bidhaa, vifaa au mali zilizounuliwa, uwekaji kumbukumbu, utunzaji na usambazaji wa bidhaa, vifaa na mali kwa ajili ya matumizi yaliyokusudiwa na taasisi za umma. Aidha, sehemu hii inaweka sharti kwa taasisi nunuzi kuzingatia miongozo inayotolewa na Mlipaji Mkuu wa Serikali chini ya Sheria ya Fedha za Umma, Sura 348 kuhusu usimamizi wa bidhaa, vifaa na mali.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Tisa ya Muswada kama ilivyorekebishwa kupitia Jedwali la Marekebisho inaainisha utaratibu utakaotumika katika ununuzi wakati wa utekelezaji wa miradi ya ubia baina ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kumi kama ilivyorekebishwa kupitia Jedwali la Marekebisho inaainisha masuala yafuatayo:

- a. vitendo na mienendo mbalimbali inayokatazwa katika hatua za ununuzi ikiwemo rushwa, udanganyifu, na ulaji wa njama;
- b. ulazima kwa wazabuni kuwasilisha taarifa ya maandishi kwa Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa (TAKUKURU) na Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) kuhusu malipo ya kamisheni ya kupata mkataba wa zabuni ya ununuzi;
- c. vitendo vitakavyofanywa na Wakurugenzi, wafanyakazi au mawakala wa taasisi nafsi, kuchukuliwa kuwa vimefanywa na taasisi nafsi hiyo; na
- d. ufunguaji wa mashauri ya jinai dhidi ya mtu yoyote anayeteteleza majukumu ya ununuzi wa umma.

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kumi na Moja kama ilivyorekebishwa kupitia Jedwali la Marekebisho inaainisha masuala ya utatuzi wa migogoro kama ifuatavyo;

- a. kuendelea kuwepo kwa Mamlaka ya Rufani ya Zabuni za Umma malengo na majukumu yake;

- b. utaratibu wa uwasilishaji wa malalamiko au migogoro inayotokana na taratibu za ununuzi wa umma kwa Afisa Masuuli au Mamlaka ya Rufani;
- c. usitishwaji wa michakato ya ununuzi; na
- d. haki ya kuomba mapitio ya kimahakama kwa taasisi nunuzi au mzabuni ambaye hajaridhika na uamuzi wa Mamlaka ya Rufani; na

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Kumi na Mbili kama ilivyorekebishwa kupitia Jedwali la Marekebisho inahusu masharti ya jumla kama ifuatavyo:

- a. masharti ya uzingatiwaji wa kanuni za maadili katika ununuzi wa umma pamoja na kinga dhidi uwajibikaji binafsi;
- b. makosa mbalimbali yanayoweza kutendwa na wazabuni na watumishi wa umma wanaotekeleza majukumu ya ununuzi wa umma na ugavi pamoja na adhabu zake;
- c. mamlaka ya Waziri kuandaa kanuni pamoja na kuipa Mamlaka ya Udhibiti wa Ununuzi wa Umma nguvu ya kisheria ya kutoa miongozo kuhusu masuala mbalimbali; na
- d. kufuta Sheria ya Ununuzi wa Umma Namba 7 ya Mwaka 2011 na kuweka masharti ya mpito kuhusu matumizi ya baadhi ya vifungu vya sheria hiyo.

HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo haya naomba Bunge lako liujadili Muswada huu pamoja na marekebisho yake na hatimaye mkubali kuupitisha kuwa Sheria.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

MLNM

WF